

Integer leven

J.C. Bette

DE BERGREDE

De toespraak van Jezus die wij Bergrede noemen (Matth.5-7), vormt een boeiend stuk uit zijn onderwijs. Het is ook een moeilijk onderdeel: hoe moeten we deze radicale woorden uitleggen? Treedt Jezus hier op als een nieuwe wetgever, vergelijkbaar met Mozes in het Oude Testament? Dan komt bij het lezen van de Bergrede direct de vraag op ons af: wie kan deze wetten houden? Dit is zo diep ingrijpend, naar deze geboden leven heeft zoveel consequenties, dat het toch voor gewone christenen niet uit te voeren is? Komen wij, die Jezus willen volgen, aan zo een volkomen gehoorzaamheid als in de Bergrede toe? Op allerlei manieren is er de eeuwen door geprobeerd onder de klemmende eis van deze toespraak van Jezus uit te komen.

Duidelijk is in elk geval dat Jezus door deze oproep tot navolging de diepte en de taaiheid van de zonde helder in het licht stelt. Hij confronteert ons met onze zondige aard. Maar dat is een negatieve functie van deze woorden. Jezus bedoelt ongetwijfeld meer dan alleen onze zondige aard te onthullen, er zal ook een positieve bedoeling zijn. Dit meervoudige principe geldt bijvoorbeeld ook bij de Tien Geboden in het Oude Testament. Daarin is een functie van onthulling en veroordeling, maar daar blijft het niet bij. Het gebod 'Gij zult niet doden' roept tegelijk op tot eerbied voor het leven. De bedoeling van de Tien Geboden en ook van de Bergrede is bijzonder positief, ook al klinken de woorden streng. Deze woorden willen gehoord én gehoorzaamd worden. Inderdaad, de Bergrede stelt onze ongehoorzaamheid aan de kaak. Maar de Bergrede kan natuurlijk niet louter negatief bedoeld zijn, vooral omdat ze met de Zaligsprekingen begint. Het gaat hier ten diepste om een weg naar het ware geluk voor de mensen! God roept ons op om anders te zijn! De Bergrede wil leiding geven aan de levenswijze van het navolgen van Jezus Christus. Deze manier van leven is de uiterste consequentie van de opdracht: Zoek eerste het koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid en dan komen alle andere dingen op de goede plaats terecht. De Bergrede stelt ons de vraag naar onze gezindheid, naar ons innerlijk leven: zijn we echte navolgers van Jezus? Wandelen we in het licht of zijn we slaapwandelaars? Worden de kleuren van Gods regenboog steeds helderder in jouw leven zichtbaar of blijf je een grijze muis?

De Bergrede vormt een onderdeel van het evangelie, de blijde boodschap van God voor de mensen. Het evangelie is de boodschap van het Koninkrijk (Matth.4:23). Het Koninkrijk is de reddende en vernieuwende heerschappij van God op aarde, in Jezus Christus. Het Koninkrijk is Gods liefdevolle heerschappij over de mensen. Daarin is de Koning knecht geworden en heeft de Meester zich gegeven als vrijkoopsom voor zijn onderdanen.

We kunnen de Bergrede niet losmaken van de man die hem uitsprak. Zo radicaal het heil is dat Hij brengt, zo radicaal zijn de eisen die Hij stelt. Het heil dat Jezus brengt, is de basis voor de oproep tot navolging. Vergeving en vernieuwing zijn de gaven van het Koninkrijk. Jezus deelt die gaven uit aan ieder die in Hem gelooft en Hem volgen wil. De gaven gaan voorop, de opdrachten volgen! De 'eisen' van de Bergrede zijn geen voorwaarden om aan de gaven deel te krijgen. Wie de volgorde van gaven en opgaven omkeert, maakt van het evangelie een wet. Wie uitgaat van de opgaven, die laat genade verworden tot prestatie en dat mag en kan niet. Dat is de omgekeerde wereld. Het begin van de Bergrede laat de volgorde duidelijk zien: je kunt de Bergrede alleen in praktijk brengen als je door de Heilige Geest burger van het Koninkrijk van God bent geworden. Jezus Christus, de Koning in het Rijk van zijn Vader, brengt het heil. Dat is oorzaak, bron en uitgangspunt. Maar dat evangelie is naar zijn aard verrijkend én verplichtend!

De Bergrede is onderdeel van het evangelie. Daarom mogen we de betekenis van het evangelie niet beperken door de Bergrede te beperken tot een bepaald tijd of groep personen. De woorden van Jezus klinken hier voor ieder, zonder onderscheid, voor mensen uit alle tijden, die Jezus Christus willen volgen. De Bergrede tekent ons het buitengewone, het bijzondere van het christelijke leven. Het tekent gave en opdracht, horen en doen als één. De Bergrede roept op tot navolging van Jezus, tot gehoorzaamheid die in liefde wordt uitgewerkt als vrucht van het geloof.

Het is onjuist de Bergrede te zien als een nieuwe wet die een nieuwe ethiek leert, bijvoorbeeld van geweldloosheid en weerloosheid (Tolstoi). Dat zou betekenen dat de bergrede al het eerder gezegde opzij zet. Maar de Bergrede schakelt andere geboden niet uit en mag ook niet uitgespeeld worden, bijvoorbeeld tegen de taken die de overheid heeft te vervullen (Rom. 13). Uiteraard moeten de rechten van burgers in een land beschermd worden tegen aanvallen van binnen- of buitenland. Je kunt het recht of de plicht tot de overheidstaken niet terzijde stellen met een beroep op de Bergrede. Dat zou leiden tot een apart Bergredechristendom. Wie dat doet, isoleert de Bergrede uit het Evangelie en zet haar apart.

Jezus en de wet

De Bergrede wordt wel de wet van het Koninkrijk genoemd, waaraan burgers van dit Rijk gehoorzaam moeten zijn. De benaming 'wet' kan echter misverstanden oproepen. In de Bergrede worden geen keiharde wetsregels gesteld, maar het gaat hier om de radicalisering van het liefdegebod. Jezus geeft een aantal voorbeelden om duidelijk te maken hoe radicaal de liefde tot God eigenlijk is. De Bergrede is niet de nieuwtestamentische vervanging van de oudtestamentische Tien Geboden. Juist in de Bergrede zegt Jezus dat Hij niet gekomen is om de wet (van Mozes) te ontbinden. Hij maakt die wet niet krachteloos of waardeloos, Hij schaft de Tien Geboden niet af, maar is juist gekomen om die wet te vervullen (Matth.5:17). Vervullen betekent hier zoveel als bevestigen, waar maken. Jezus wil gehoorzaam naar de voorschriften van de wet handelen en bevestigt zo haar geldigheid, eert haar gezag.

Tussen Jezus en zijn leer aan de ene kant en het Oude Testament (de wet en de profeten) aan de andere kant is geen tegenstelling. Jezus heeft de wet niet ontbonden, maar Hij heeft de wet op een volkomen manier en naar haar ware bedoeling gehoorzaamd. Hij heeft de boeken van de profeten niet verouderd verklaard, maar profetieën werkelijkheid laten worden. Met de komst van Jezus zijn de tijden van vervulling aangebroken. Hoewel er dus geen sprake is van het ontbinden van het gezag van het OT, is het wel zo dat de wet en de wil van God nu in een nieuwe gedaante verschijnen. De beloften en eisen van het Koninkrijk van God overtreffen namelijk die van het oude verbond. De wet behoudt dus zijn geldigheid in de vervulling, in de opgaven van het nieuwe verbond, dat er is in en door Jezus Christus (vgl. 11:13). Jezus wil de wet niet alleen zelf praktisch uitwerken, maar haar ook 'theoretisch' vervullen, door de wet uit te leggen naar haar wezenlijke bedoelingen (zie 5:17-19). Dat heeft betekenis voor wie Jezus volgen! Ook al zijn wij niet langer gebonden aan de ceremoniële wetten (m.b.t. de eredienst van Israël), toch zijn de achterliggende principes zoals eerbied en liefde voor een heilig God nog steeds op ons van toepassing. De principes achter de geboden zijn tijdloos en vormen een leidraad voor het handelen. De morele betekenis van de wet (Tien Geboden) vraagt gehoorzaamheid van wie met God rekening houdt.

De navolging

De Bergrede is dus geen wetboek. Niet alles wordt erin behandeld. Zij geeft veel meer een aantal voorbeelden om te laten zien hoe radicaal de oproep tot de liefde is. Jezus zelf heeft de liefde van God in zijn leven en sterven volkomen vervuld. Juist daarom vraagt Hij van zijn

discipelen hem ook in radicale liefde na te volgen. Bij navolging gaat het dan niet om nadoen. Geen imitatie, geen reproductie van Jezus! Nee, navolging van Jezus is gaan in het spoor waarop Hij ons voorging. Het beeld van de navolging, zoals dat in de Bergrede wordt getekend, is wel vol en breed, maar niet volledig en af. Deze voorbeelden kunnen en zullen met andere worden aangevuld. Zoals bijvoorbeeld in het boek Handelingen van (de Heilige Geest door) de apostelen wordt beschreven. Juist ook vanwege dit karakter van illustratie spreken we liever niet over de Bergrede als de wet van het Koninkrijk van God. Het is geen nieuwe wet, maar bevestigt dat de gehoorzaamheid radicaal moet zijn, omdat ze uit de liefde van en tot God als wortel (radix) moet opkomen. Deze radicalisering steekt scherp af tegen de manier waarop de Joden in Jezus' tijd met de voorschriften en geboden van God omgingen. Jezus legt dat uit door middel van een aantal tegenstellingen (5:21-48). Jezus gaat daarmee in tegen wat 'de ouden' van het uitvoeren van de oudtestamentische wet hebben gemaakt. De Joodse geestelijk leiders hebben de wet in stukjes gesneden en vragen een bepaalde nauwgezette uitwerking van de verschillende onderdelen. Maar daarmee hebben ze de wortel van de wet, namelijk de liefde tot God, miskend. Deze uitleg van de geboden van God wijst Jezus af! Het doet tekort aan de geboden van God wanneer je de liefde erbuiten houdt! Dan wordt het een voldoen aan allerlei bepalingen en wetsregels. Zo'n leven naar de wet is strikt wettisch en een ontkenning van Gods ware bedoeling. God vraagt niet maar iets, in de zin van een paar goede daden. God vraagt alles! Hij vraagt je hele hart in liefde en de liefde van je hele hart. Zo heeft Jezus ook zelf de wet van God gehoorzaamd, met zijn hele hart. Zo moet het bij de navolging van Jezus in het Koninkrijk van God voor ons die geloven dan ook toegaan.

Navolging is gebondenheid aan Jezus Christus. Omdat Jezus er is, moet er navolging zijn. Het gaat hier niet om ideeën of een godsdienstig leersysteem, maar om de persoonlijke gehoorzame navolging. Christelijk leven zonder navolging bestaat niet. Navolging is gebonden aan de Persoon die ons tot navolging oproept: Jezus. Navolging is weggaan uit het bestaan, zoals dat geleid werd tot het moment dat de oproep bij je binnenkwam. Het oude leven wordt volkomen prijs gegeven en blijft achter. De betrekkelijke zekerheden blijven achter. Het leven van discipelschap (dat wil zeggen in de absolute zekerheid en geborgenheid van de gemeenschap met Jezus) en navolging bepalen voortaan de toekomst. Navolging is niets anders dan de gebondenheid aan Jezus Christus alleen. Dus geen verdere programma's, geen idealisme, geen verdere inhouden van welke aard ook, omdat Jezus de enige inhoud aan het nieuwe leven geeft. Hij is de inhoud van het nieuwe leven zelf! De oproep tot navolging is dus gebondenheid aan de persoon van Jezus Christus alleen, door de genade van Hem die roept. Navolging is in zoverre genade en gebod in één: 'Dan zal ik wandelen op ruime baan, want ik zoek uw bevelen' (Ps.119:45). Navolging is als volgt samengevat: 'alleen de gelovige is gehoorzaam en alleen de gehoorzame gelooft.'

Navolging van Jezus is geen voorwaarde om in zijn koninkrijk aangenomen te worden, maar is het gevolg van Gods genadige beslissing waarmee Hij ons in en om Christus aanneemt tot zijn kinderen en als discipelen van Jezus. Jezus is eerst onze redder en verzoener en dan onze voorganger, die we navolgen. Het fundament voor de navolging van Jezus ligt in de kruisdood en de opstanding van Christus. Navolging van Jezus is leven uit Christus! In de navolging krijgt Jezus Christus gestalte in ons door zijn Geest. Paulus drukt die navolging in Ef.2:10 zo uit: 'Zijn maaksel zijn wij, in Christus Jezus geschapen om goede werken te doen, die God tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen.' Het komt erop aan in je dagelijkse leven, in alle situaties van het menselijk leven in zelfverloochening het kruis op je te nemen en zo achter Jezus aan te gaan. Dat nieuwe leven met Jezus is een geestelijke strijd, waarin Hij zelf voor de kracht en de overwinning zorgt! Zo leven we uit Gods hand tot in Gods hand.

Over de liefde als uitvoerende kracht van de Bergrede

Het meest karakteristieke deel van de Bergrede is misschien wel Matth. 5:17-48. Hier stelt Jezus tegenover de leer der 'ouden' (dat wil zeggen van de wetsleraars) met koninklijke volmacht zijn woorden: 'Maar Ik zeg u!' Wat Jezus in de Bergrede van zijn discipelen, van zijn volgelingen vraagt, is de volmaakte, radicale toepassing van het gebod tot liefde. Dat wil niet zeggen dat dit gebod altijd op dezelfde wijze moet worden toegepast of dat er van dit gebod geen andere toepassing mogelijk zou zijn dan wat hier gezegd wordt. Jezus geeft in deze rede een aantal voorbeelden van radicale naastenliefde (5:38-48). Daarmee wil Hij, zoals gezegd, niet de rechtsorde opheffen of iedere weerstand tegenover het kwaad ongeoorloofd verklaren. Ook voor de liefde tot de naast geldt, dat zij begrepen moet worden in het licht van heel de geopenbaarde wil van God in de wet en de profeten, in ons geval in het licht van de gehele bijbel. Jezus geeft geen volledige beschrijving van alle gevallen, maar doorsneden van het gebod van de liefde. De liefde zal zich altijd weer op verschillende wijzen en manieren openbaren. Opvoeding en tucht bijvoorbeeld zijn beide wegen van de liefde! En de liefde betekent nooit en nergens dat we de heiligheid van God zouden mogen prijsgeven ter wille van toegeeflijkheid ten opzichte van de mensen. Jezus' eigen leven is de beste uitleg van zijn geboden in de Bergrede. Hij heeft alles verdragen, maar was ook heilig intolerant. Hij heeft zijn recht prijsgegeven, maar Gods recht verdedigd. Hij was als een lam, maar soms ook als een leeuw. Maar altijd ging het Hem om Gods wil en niet om de zijne. Dat is de vervulling van de Bergrede!

Het geheim van de liefde

Als we nadenken over de uitvoerbaarheid van de Bergrede, moeten we bedenken dat het om het koninkrijk van God gaat, dat (in eerste instantie met de komst van Jezus) van God is neergedaald op aarde. Dat koninkrijk brengt eerst de gave van Gods liefde en stelt daarna de eis van wederliefde. Het is de liefde van God, die onze harten aanraakt. Het geheim van die liefde ligt in de Koning, niet in de onderdanen. Daarom zegt Jezus tegen wie vermoeid is van het zoeken en vervullen van mensenliefde: 'Komt tot Mij, Ik zal u rust geven. Leert van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart. Mijn juk is zacht en mijn last is licht' (11:28-30). Hierin ligt het geheim van de uitvoerbaarheid van de Bergrede. Jezus roept allen tot Zich! In de oproep wordt de mogelijkheid gegeven. Hij noemt in het bijzonder, maar niet in beperkende zin, allen die vermoeid zijn door het uit eigen kracht naleven van godsdienstige voorschriften die hun veelal door religieuze leiders (of b.v. de overdreven eisen van een te strenge opvoeding) zijn opgelegd.

In het beeld van zwoegen en torsen ligt vanwege de zware last van onze zonden en moeiten de typering voor alle mensen. Allen hebben wij een rust nodig die wij zelf niet bezitten en die alleen Jezus geven kan en die Hij aan allen geven wil! De rust die Jezus belooft, is echter niet het einde van alle inspanningen, maar is de vrede met God. Zijn last is niet licht omdat Hij minder vraagt, maar omdat Hij meer geeft, namelijk de rust en de vrede van het koninkrijk van God! Laten we niet vergeten dat bij al het radicale van de navolging, Jezus zichzelf bekend maakt als iemand die zachtmoedig is en nederig van hart. In het Oude Testament wordt van God gezegd dat hij mild is, vriendelijk en hulpvaardig (Ps.25:8; 34:9). In deze karaktertrekken geeft Jezus een beeld van zijn Vader. Er is niemand die God leert kennen, buiten de Zoon, en er is ook niemand die echt rust en vrede vindt zonder Jezus Christus. Alleen de Zoon kent de weg terug naar de Vader. Hém moet je leren kennen! Hij is mild voor anderen en zet zich voor ons in om ons innerlijke rust te geven. Bij Hem vinden we vergeving van zonden en van daaruit rust voor onze ziel. Komen bij Jezus betekent: voor Hem buigen als voor degene aan wie de Vader alles heeft toevertrouwd, ook de mogelijkheid voor

zondaren om tot het ware leven te kunnen komen. Hij is de Heer van hemel en aarde. Hij mag vragen dat ieder mens zich aan zijn Persoon onderwerpt. We worden uitgenodigd Jezus als Heer te erkennen en te leven als volgelingen van Hem! De navolging van Jezus komt ten diepste voort uit wat God in ons doet, niet uit wat wij zelf kunnen doen. Eerbied en wederliefde tot God werkt Hij in ons uit, evenals liefde voor de achter de geboden liggende principes. God biedt aan en schenkt wat Hij vraagt en verlangt!

Later zal Jezus aangeven dat wie in Hem gelooft de Heilige Geest ontvangt (Joh.7:38,39), die de weg zal wijzen tot de volle waarheid over het leven met God (Joh.16:13-16). Weer later zal ook de apostel Paulus in zijn brieven aan de gemeenten, wanneer hij over het christenleven schrijft het verantwoord handelen voortdurend terugkoppelen naar de motieven die erachter liggen (Fil.2:5; Rom.14:1,5; 1Cor.8:9 en Gal. 5:22).

Wat is christelijk leven?

De Bergrede wijst ons erop dat christen-zijn een andere manier van leven betekent. Het gaat in de Bergrede om meer dan het gewone. Hier vinden we de uitgangspunten voor een leven dat de moeite waard is. In de zaligsprekingen wordt een algemene omschrijving gegeven van de aard van het christenleven. In verschillende voorbeelden worden daarna een aantal doelstellingen aangegeven die nagestreefd moeten worden, hoewel niemand daaraan ten volle kan voldoen. We worden hiermee op de goede weg gezet en aangemoedigd die weg ook zelf te bewandelen. Zelfs als wij die geloven het einde van die weg niet zouden kunnen bereiken, dan nog weten we dat we hiermee in Gods goede richting gaan: 'Dit is de weg, wandelt daarop!' Er is een weg naar vrede en gerechtigheid, maar die weg vraagt een radicale omkeer, een bekering. De Bergrede laat ons de noodzakelijkheid van de wedergeboorte op zijn helderst zien. Alleen in verbinding met Jezus en door zijn Geest zullen we de geboden van de Bergrede ernstig nemen. Uit onszelf gaan we over deze geboden praten en discussiëren of het allemaal wel kan en hoe het bedoeld zal zijn. De Bergrede laat echter zien hoe een christen zijn leven leeft voor Gods aangezicht, in de weg van gehoorzaamheid en in navolging van Jezus, in volkomen afhankelijkheid van Hem.

De christen is iemand die leeft van de kracht die er van God uitgaat: God is liefde. Wie Gods liefde in Jezus Christus persoonlijk heeft leren kennen, antwoordt met zijn of haar leven door te gehoorzamen aan het gebod tot liefde. Het gebod tot liefde kan alleen komen uit en gaan tot het hart van degene die zelf liefheeft. Die heeft de Geest van liefde ontvangen (Rom.5:5). Immers, de kracht van de Geest is de liefde, het inspirerende middelpunt van het leven van Jezus! De liefde van mensen voor elkaar is afgeleid van de liefde van God voor mensen. Het initiatief van de liefde gaat van God uit en wekt bij mensen (weder)liefde. Omdat God ons eerst heeft liefgehad, kunnen ook wij deelhebben aan die liefde en anderen liefhebben als onszelf (Rom.13:8; 1Cor.13; 1Joh.3 en 4).

De christen is iemand die zich innerlijk gedrongen voelt uit liefde tot God diens geboden te houden en daarbij van de genade te leven dat God hem daarvoor de kracht geeft. Gods geboden zijn ons gegeven om ons bij de hand te nemen en steeds weer tot Christus te leiden. Door de geboden onderkennen wij wat de wil van God voor ons leven is en dat wij daaraan zonder Jezus Christus en de Geest van God niet kunnen voldoen! De christen is iemand die leeft met de wetenschap van Gods tegenwoordigheid, het hele nieuwe leven staat in innige verbondenheid met God. Een christen is niet zijn 'eigen baas'. Hij of zij is een kind van God die leeft met het verlangen dat God vreugde aan hem of haar zal hebben. Een christen is iemand die weet heeft van een uiteindelijke beoordeling door Hem die de harten doorziet. Dit besef maakt, dat wie Jezus navolgt wars is van oppervlakkigheid of lichtzinnigheid: 'want wij allen moeten geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus, opdat een ieder

wegdrage hetgeen door het lichaam geschiedt, hetgeen hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad.’ (2Cor.5:10). De Bergrede leert ons in het dagelijks leven de smalle weg van het leven met Jezus te gaan.

VOORBEELDEN VAN INTEGER LEVEN

Geloven en handelen liggen dus in elkaars verlengde, je kunt ze niet van elkaar losmaken. Jezus geeft in Matth. 5:21-48 met een zestal duidelijke voorbeelden een uitwerking van de eerder door Hem zo genoemde ‘goede werken’ die zijn hemelse Vader eren en waaraan de mensen zijn discipelen zullen herkennen. De voorbeelden staan in het verband van de persoonlijke relaties tussen mensen. Het zijn situaties uit het dagelijks leven. Jezus laat hiermee zien wat het verschil is tussen de gerechtigheid van de Schriftgeleerden en die van het koninkrijk van God. Het grote verschil wordt zichtbaar met de vraag of het in het leven voor Gods aangezicht om het uiterlijk of ook om het innerlijk gaat. Maken wij ons meer druk om wat de mensen ‘ervan vinden’ dan om wat er in ons hart en onze gedachten is? Wie denkt dat de zonde alleen in daden wordt uitgewerkt, gaat aan de dieperliggende oorzaken ervan voorbij. Wie zijn leven vult met godsdienstige schijn, maar zijn hart verre houdt van God, is ondanks zijn vrome daden en goede werken toch een goddeloze. Een scherpe boodschap!

Dieptepeilingen

Jezus legt in voorbeelden uit dat zonde begint in onze innerlijke houding en in onze diepste bedoelingen. Een enorm slechte daad begint met een enkele slechte gedachte. Gedachten kunnen ons verontreinigen wanneer ze ons tot zonde verleiden. ‘Uit je innerlijk, je hart, komen slechte gedachten voort: hoererij, diefstal en moord; overspel, hebzucht en gemenigheid; bedrog, losbandigheid en jaloezie; gevloek, hoogmoed en onverschilligheid en zo meer komen van binnen uit de mens. Die gedachten maken hem slecht’ (zie Marc. 7:20-23). Als wij onze gedachten vullen met begeerte, jaloezie, haat of wraak, dan zal dit leiden tot slechte daden. God rekent niet alleen de daad als zonde aan, Hij let ook en vooral op het innerlijk, op het hart (zie bv. Ps. 139:23; 143:2).

Zo leert Jezus ons duidelijk te kijken naar de achtergrond van onze daden, zodat wij van de daden en woorden afdalen naar de gedachten en van de gedachten naar de begeerten en van de begeerten naar het hart. Het is nodig dat wij hierop gaan letten, willen wij de diepte van de zonde leren kennen. Het wezen van de zonde is immers schending van onze band met God! Zonde is trouwbreuk in de relatie tussen de gelovige en God en deze trouwbreuk begint in het hart. Het is een soort verblinding te denken dat wie gelooft alles toch vergeven is, en daarmee uit. Als onze ogen open gaan, zullen we pas zien hoe diep de zonde in ons doorgedrongen is. Daarom roept de apostel Paulus in het voetspoor van de Here Jezus de gelovigen op om de oude mens met zijn praktijken af te leggen en de nieuwe mens aan te doen, die vernieuwd wordt in Christus tot de volle kennis van het beeld van onze Schepper (Col.3:10). Weet hebben van zonde en schuld, van berouw en omkeer is onmisbaar om tot geestelijke vernieuwing te komen. De bedoeling van dit alles komt pas goed tot uiting als wij stil worden en zeggen: ‘Ik ben zo’n zondaar. Ik ben medeplichtig aan het kwaad dat in de wereld een verwoestend spoor trekt. Ik heb mijn aandeel in tuchteloosheid, in bandeloosheid in denken, spreken en doen. Als wij dat begrijpen en beleven, klinkt het bevrijdende woord van Jezus als zeer persoonlijk: ‘Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars, tot bekering,’ (Luc.5:32). De dagelijkse bekering redt van het oordeel!

Wanneer God oordeelt, oordeelt Hij over de gehele mens. Hij vraagt dan ook een leven, dat geheel (Hebr. *tamim*) voor Hem is. Tamim (vgl. vs. 48; Lev. 19:2) betekent niet zondeloos, zonder fouten, maar wel oprecht, uit één stuk, onverdeeld, consequent, radicaal. Ook oprecht in berouw over de zonden! Zowel moorden als schelden, haatdragend of trouweloos zijn, onnadenkend zweren en onvergevingsgezind zijn vallen onder zijn oordeel. Het zijn overtredingen van het liefdegebod. De positieve opdracht in al deze voorbeelden zegt zoveel als: wordt niet onbruikbaar voor God, maar richt je gedachten op wat waar, eervol, rechtvaardig, zuiver, eervol en mooi is en wat goed bekend staat (zie ook Fil.4:8). En laat dat goede, God welgevallige bezig-zijn merkbaar worden in de dagelijkse omgang met de mensen, dus in onze persoonlijke relaties. Daarin wordt de hemelse Vader verheerlijkt!

Met elkaar omgaan (5:21-26)

Terwijl de Schriftgeleerden bepalingen hebben gemaakt tegen de doodslag, veroordeelt Jezus op niet minder scherpe wijze de vijandige gezindheid en het (ten onrechte, zonder reden) in boosheid uitschelden. Door inwendige haat en onverzoenlijkheid sta je voor de hoogste Rechter net zo goed schuldig als voor een moord tegenover de aardse rechter. Moord is een wel heel verschrikkelijke zonde. Maar ongecontroleerde woede is dat ook, want ook dat is in strijd met Gods opdracht elkaar lief te hebben (5:43). Toorn betekent zoveel als een ziedende kwaadheid, een voortwoekerende bitterheid tegen iemand. Het is een gevaarlijke emotie, die kan leiden tot het uitbarsten van onbeheerste reacties en tot geweld. Toorn voedt agressief gedrag! Jezus geeft aan dat we om te beginnen onze gedachten en gevoelens onder controle moeten houden, omdat we ook voor onze motieven verantwoording zullen moeten afleggen.

Wel dient hieraan toegevoegd te worden, dat er omstandigheden zijn, waarin boosheid en harde woorden wel degelijk geoorloofd, ja zelfs nodig zijn. Denk hierbij aan de gerechtvaardigde boosheid van Jezus over de liefdeloze houding en de misleidende praktijken van Farizeeën en schriftgeleerden, zoals we lezen in Matth.23:17; zie over de boosheid van Jezus ook Marc.3:5. Boosheid op zich is niet verkeerd. Het kan zelfs de enig juiste reactie zijn! Het hangt ervan af wat ons boos maakt en hoe we met onze boosheid omgaan. Jezus leert dat we onze boosheid niet moeten uiten op een egoïstische en schadelijke manier door het probleem groter te maken en mensen met onze scheldwoorden neer te sabelen.

In onze mensenmaatschappij is uiteraard de moord ernstiger dan het scheldwoord, omdat in de daad van de moord de schade die aan een medemens wordt toegebracht ernstiger is dan in de daad van het schelden. Dat heeft Jezus natuurlijk ook wel geweten, maar Hij spreekt hier over het verbod van doodslaan en schelden in het licht van Gods heilig oordeel over het kwaad. Dit gelijkstellen van naar ons begrip ongelijkwaardige zaken als moord en scheldwoord is alleen begrijpelijk vanuit het absolute zondebegrip. Het absolute zondebegrip is alleen begrijpelijk vanuit de absolute heiligheid van Gods heiligheid. Uit die heiligheid komend zijn geboden aan de mens voort.

Een voorbeeld uit onze praktijk: de verruwing van onze omgangstaal is beangstigend. Moord en doodslag zijn in het taalgebruik aan de orde van de dag. Uitdrukkingen als: ‘ze moesten ze allemaal opknopen!’ - ‘voor mijn part vallen ze allemaal dood’ - ‘stel ze allemaal op transport – laat ze stikken met elkaar’ zijn niet van de lucht. En om wie gaat het vaak? Ik noem er een paar uit het lijstje: Turken, Marokkanen, criminelen, verslaafden, de moslims, de homo’s en ga zo maar door. Deze taalvervuiling treedt ook op onder ons, christenen: ‘Die dwepende evangelischen, zwevende charismaten, aartsconservatieve bonders, fanatieke vrijgemaakten.’ Wat is het gevolg? Dat we bepaalde medemensen gaan negeren, ‘in hun sop laten gaarkoken’. Als Jezus zo met ons was omgegaan, waar bleven wij dan?

Trouwen en trouw blijven (5:27-32)

Het huwelijk is de gemeenschap van liefde en trouw tussen een man en een vrouw. De huwelijkse liefde kent vreugde, vrolijkheid en creativiteit, maar diezelfde liefde duldt en draagt, ze kent verdriet en lijdt om wat niet in overeenstemming is met het goede plan van God. Daarin spiegelen zelfverloochening en geduld iets af van de liefde die in God is. Het is (ver)durende liefde, die in het omgaan met elkaar geschreven wordt met het hart.

Wie getrouwd is, heeft beloofd en wordt geroepen de huwelijkspartner te helpen, te steunen en te beschermen. Wie de ander loslaat, gaat niet vrijuit als deze struikelt! Echtbreuk is het 'pakken' van de man of vrouw van een ander en daarmee ontrouw worden aan de eigen partner. Echtbreuk is echter ook het je door een ander 'laten verleiden' als je getrouwd bent!

Zo is het voor volgelingen van Jezus niet voldoende om de echtbreuk 'niet goed te vinden' of te verbieden. Het gaat dieper: ook de ongeoorloofde begeerte is zonde! Als je je verkeerde verlangens niet beheerst, brengen ze je tot zondige daden en leiden je af van God. Overspel is in de woorden van Jezus niet alleen maar de fysieke daad om met de partner van iemand anders te vrijen, het gaat ook om de motivatie die aan zulke ontrouw ten grondslag ligt.

En wat de echtscheiding aangaat: men mag zich daarvoor niet beroepen op het feit, dat deze in de wet (van Mozes) is geregeld (om het kwaad binnen bepaalde grensen te houden). Mozes veroordeelt de daad, maar Jezus stelt ook de kleinste stap in de richting van die daad al strafbaar. Daarvan geeft Hij dan een pakkend voorbeeld: 'Wie een vrouw aanziet om haar te begeren...'. De begeerte komt naar buiten in het gericht kijken naar een andere vrouw (in dit voorbeeld een getrouwde vrouw, gelet op het 'echtbreuk met haar plegen'). Het op deze manier naar de vrouw van een ander kijken 'om haar te begeren' is een vorm van contact zoeken, waarmee het niet meer gaat om een innerlijke begeerte alleen, maar Jezus hierover spreekt als een daad van echtbreuk. Het gaat hier dus niet om het kijken naar een vrouw in het algemeen. Maar het beschrijft de begerige blik van de gehuwde man naar een vreemde vrouw, de vrouw van een ander of van de ongehuwde man naar een gehuwde vrouw.

Met een drastisch voorbeeld geeft Jezus aan hoe belangrijk het is ons lichamelijk verlangen in te perken wanneer dat nodig is. De beeldspraak van het uitrukken van een 'zondig kijkend oog' of het afhakken van een 'tot zonde verleidende hand' is vanzelfsprekend niet bedoeld om letterlijk in praktijk gebracht te worden. Want wat zou het ons helpen om één oog op te offeren als het andere ons nog even sterk tot zonde zou verleiden? Ook een blinde kan verkeerde gedachten koesteren. Bedoeld is dat wij die Jezus volgen ons lichaam onder tucht moeten houden wanneer dat nodig is om eerlijk en zuiver te blijven handelen. Verzoeking en zondige gedachten moeten meteen radicaal aangepakt worden, zodat deze niet in daden kunnen worden omgezet. Wanneer we onszelf niet op deze wijze zouden willen inperken, is dat een bewijs van een bewuste keuze voor de zonde en tegen God. Waar het om gaat is, dat wij vaak zonden in ons leven toelaten, die ons uiteindelijk te gronde kunnen richten. Het is beter nu pijn te lijden door een eind te maken aan een slechte gewoonte, dan die zonde de oorzaak te laten worden van onze veroordeling. Ongeoorloofde lusten van je handen of je ogen geven bevrediging voor een ogenblik, maar brengen schade toe voor de eeuwigheid. Jezus zegt niet dat we niet mogen liefhebben, maar Hij richt de blik van zijn discipelen op Zichzelf en op zijn Rijk dat komt. Daar blijft onze blik zuiver door, ook wanneer we naar een geliefde vrouw of man kijken. Jezus leert geen onuitvoerbare wet, maar behoedt ons barmhartig voor eeuwige schade. Hij leert het leven te beleven in afhankelijkheid van Hem, in zijn Geest. Heldere taal ten behoeve van goede relaties!

In een tijd als de onze, waarin jezelf uitleven als een grote vrijheid wordt beschouwd, lijkt het wel helemaal absurd om je in te tomen en je iets te ontzeggen terwille van de liefde en trouw aan een ander, je partner. Jezus laat ons hier echter zien, dat wij de ander alleen kunnen vasthouden, wanneer we veel van onszelf willen loslaten. En dat we alleen voor God kunnen leven, wanneer we wat ons door de zonde zo eigen is, willen opgeven. Wanneer je houdt van moderne film of literatuur, dan ben je vandaag de dag regelmatig genoodzaakt afstand te nemen van wat aangeboden wordt, omdat daarin opzettelijk wordt omgegaan met seksuele oneerbaarheid en oneerlijkheid. Toegegeven: daarin keuze's te maken is *zeer niet* eenvoudig en *zeer wel* impopulair, maar wie niet op tijd in eigen vlees weet te snoeien, zal straks niet bloeien. Het is beter nu soms aan de kant te moeten staan dan er straks voorgoed uit te liggen.

Jezus wijst zijn volgelingen hiermee op drie innerlijke gevaren die het huwelijk bedreigen: ontrouw, oneerlijkheid en nalatigheid. Tegenover dit alles staat de verantwoordelijkheid. Wie liefheeft in trouw, houdt niet op zich verantwoordelijk te weten. Zwak is onze wil en wispelturig onze begeerte, maar Jezus wijst op het 'tegen jezelf ingaan' van de zelfucht. Gods nieuwe wereld vraagt inperking van onze ongebreidelde verlangens. Voor jong en oud!

Een voorbeeld uit onze praktijk: Onze cultuur is enorm verseksualiseerd, zeg maar gerust oversekst. De woorden van Jezus over huwelijk en reinheid vinden velen belachelijk, preuts, achterlijk en onwijs ouderwets. Via onder meer televisie, internet en mobiele telefoon wordt er een enorm verleidende druk op mannen en vrouwen uitgeoefend om zich te vergapen aan de meest buitensporige seksuele ontucht. De gezonde fantasie van onze jonge mensen wordt vergiftigd door de meest wilde seksuele voorstellingen van verknipte programmamakers. Velen hebben zo vaak gekeken naar scenes waarin echtscheiding en verleiding aan de orde van de dag zijn, dat ze de denktrant van de soaps normaal zijn gaan vinden. Internetrelaties leveren vele echtscheidingen op en verwoesten gezinnen. Hoe kan je zondags in de gemeente Gods Woord tot je door laten dringen en Hem oprecht prijzen als je de week daarvoor voortdurend gehersenspoeld bent door oververhitte seks en onreinheid? Breek met de onreinheid, stop met die negatieve relaties en zeg nee tegen je ongebreidelde hang naar seksuele fantasie of zelfbevrediging. Zorg dat je Jezus onder ogen kunt komen door je door de Heilige Geest te laten overtuigen van zonde. Pas op je hart! Bescherm je hart en je gedachten, want uit je hart komt alles voort wat je doet (Spr.4:23). Pak als dat nodig is jezelf keihard aan. Waar stem jij op af? Op Gods weg? Dat betekent dat je de wereldbuis vaak moet uitlaten of uitzetten, blootbladen voorbij moet lopen of een roman zult wegleggen. Niet omdat we preutse mietjes geworden zijn, maar omdat we Jezus willen volgen en in zijn koninkrijk willen komen. Het heeft ook iets koninklijks om je tegen het verziekte lustaanbod te weren. Jezus ruimt als Hij komt die verziekte seksrommel allemaal op. Laten wij Hem ook hierin alvast volgen, desnoods met vallen en opstaan. Zie een mooie man of een mooie vrouw niet als een lustobject, ook niet als hij of zij dat zelf zoekt. Wees niet belust, waardoor je wordt belast, maar wees krachtig voor jezelf en barmhartig voor de ander.

Eerlijkheid en de waarheid spreken (5:33-37)

Jezus stelt met zijn woorden de mensen voor God. Dat was nu precies wat in de traditionele uitleg van de geestelijke leiders in Jezus' tijd zoveel ontbrak. De leringen van 'de ouden' stelden de mensen voor het oordeel van de mensen. Dat wil zeggen dat aan hen, als het ging over de vraag of ze goed leefden, geen eerbied voor God maar vrees voor de mensen werd bijgebracht. En dat maakt het leven zo huichelachtig. Want de mens ziet aan wat voor ogen is, maar God ziet het hart aan. Hier grijpt Jezus de joodse samenleving aan op de eed-praktijk. Dit is een ernstige waarschuwing tegen de leugen, tegen onwaarachtigheid in het woordgebruik, het spreken. Het is duidelijk dat Jezus het in zijn voorbeelden niet heeft over

kleinigheden. Denk je eens in hoe volkomen anders het dagelijkse leven er uit zou zien, wanneer wij allemaal zouden strijden tegen de zonde van voortwoekende kwaadheid en bitterheid, tegen de zonde van ongeremde seksuele begeerte en tegen de zonde van onwaarachtigheid in het spreken en de leugen. Ik bedoel maar: Jezus grijpt ons aan op kardinale punten, op die gebieden waar ook ons leven in grote nood is. In dit geval gaat het over woord-nood. Het woord is in gevaar. Dat prachtige communicatiemiddel, de meest menselijke uiting die God ons gegeven heeft om de ander te begrijpen en contact met de medemens te hebben. O, zeker, je kunt elkaar met een stoot op de claxon of desnoods in gebarentaal duidelijk maken wat je bedoelt, maar dat is voor de meest van ons toch een beperkte conversatie. Er zijn vandaag de dag geweldig veel communicatiemiddelen. We kunnen elkaar overal en op elk moment bereiken. Maar wat betekent dat als onze woorden niet oprecht zijn. En wat is er veel leugen, versluierd en bedekt taalgebruik, mistig gepraat en zelfs ronduit misleiding door middel van woorden!

Jezus gebiedt, dwars tegen het losse eedgebruik van zijn tijd in, om in het geheel niet te zweren. Een discipel van Jezus moet zo betrouwbaar zijn, dat zijn eenvoudige woorden voldoende moeten zijn. Het gaat hier dus niet zozeer om de eed als zodanig, maar over de onvoorwaardelijke betrouwbaarheid van een discipel van Jezus. We lezen immers van God, dat Hij zweert bij zichzelf (Gen.22:16; Ps. 110:4; Jes. 45:23), en ook Jezus wijst het zweren voor het gerecht niet af (Matth. 26:63,64). Het gaat hier om de volkomen betrouwbaarheid van wat je zegt: 'Laat uw ja altijd ja zijn en uw nee altijd nee.' Wat daar bovenuit gaat, het zweren dat nodig is vanwege de onbetrouwbaarheid van onze woorden, is een gevolg van het in de wereld aanwezige kwaad. Dat kwaad en elke vorm van oneerlijkheid is in de wereld gebracht door satan, de vader van de leugen (vs.37).

De eed brengt ons voor Gods ongeziene troon. Mensen roepen Gods naam aan om hun onbetrouwbaarheid te versterken. Dat vraagt dan ook om verantwoording: God houdt immers niet onschuldig die zijn Naam ijdel gebruikt. Het is een vergissing te denken, dat wij daar in het dagelijks leven niets mee te maken hebben. Jezus leert ons dat we in al ons spreken altijd als het ware 'vlak voor God' zijn. Eerlijk zijn heeft alles te maken met eerbied voor God! Eerlijkheid is dus een belangrijke reden om op je woorden te letten. Een paar hoofdstukken verder noemt Jezus opnieuw het oordeel van God in verband met onze woorden: 'Onthoud dit: op de dag van het grote oordeel zult u zich moeten verantwoorden voor ieder slecht woord dat u hebt gezegd. Uw lot hangt af van uw woorden. Of u wordt erdoor vrijgesproken of u wordt erdoor veroordeeld.' (12:36 HB). Jezus herinnert ons eraan dat onze woorden onthullen wat er in ons hart leeft. Maar door eenvoudig wat meer op je woorden te letten, verdwijnt het probleem in je hart niet. Daarvoor is het nodig dat de Heilige Geest je hart vernieuwt en je nieuwe gedachten en verlangens geeft. Zo wordt je spreken bij de bron gezuiverd! Omdat Jezus zo betrouwbaar is, wil Hij dat wij het ook worden. Op Hem kunnen wij rekenen. Kunnen de mensen op jou rekenen?

In dit voorbeeld laat Jezus zien hoe belangrijk het is om de waarheid te spreken. Mensen breken heel gemakkelijk hun beloften en gaan slordig met hun woorden om. Beloften nakomen is belangrijk; het scheidt vertrouwen en maakt dat de kwaliteit van je relaties stevig wordt. Hier wordt gewaarschuwd tegen loze beloften, tegen zorgeloos zweren en de naam van God onnadenkend gebruiken.

Hoe sta jij bekend? Als iemand die zijn of haar woord houdt? Betrouwbaarheid in onze woorden lijkt zo zeldzaam, dat ook wij vaak menen onze uitspraken te moeten onderstrepen met de woorden: 'ik beloof het je'. Als wij leren de waarheid te spreken, hoeven we onze

woorden verder geen kracht bij te zetten. Als je vaak je woorden niet nakomt, gaan de mensen je wantrouwen en geloven niet meer wat je zegt. Dat is bepaald een anti-getuigenis voor een christen. Zeg wat minder en kom wat meer na wat je zegt! Geloof in God en het volgen van Jezus verplichten ons helder en eerlijk te zijn in onze woorden.

Woorden spreken blijft altijd een zaak van liefde en barmhartigheid. Keihard zeggen dat iemand lelijk is, kan de naakte waarheid weergeven. Maar een mens moet door onze woorden geholpen worden, verder kunnen, het leven weer in kunnen! Iemand vastzetten met de spijkerharde waarheid, mist veelal de liefde die de ander doet ervaren. Waarheid en betrouwbaarheid behoren evenals genade en liefde tot de kenmerken van het koninkrijk van God. Een kind van God zoekt de waarheid in oprechte liefde te spreken. De apostel zegt: 'Spreekt iemand, laten het woorden zijn als van God.' (1Petr.4:11). Dat betekent niet dat het dan altijd vrome of godsdienstige woorden moeten zijn die iemand spreekt, maar wel betrouwbare woorden, ware woorden.

Een voorbeeld uit onze praktijk: Evenals in de dagen van Jezus is ook onze samenleving 'vernacheld', verleugend. Vooral bij kopen en verkopen geldt, dat we opscheppen over onze door slinkse praatjes verkregen mazzeltjes. Onder het mom van 'handel is handel' worden ook door vrome christenzakenmensen goocheme streken uitgehaald die de toets van de waarheid niet kunnen doorstaan. Het is een soort 'evangelische zonde' om overal met vrome smoesjes God bij te halen, tranen in de ogen te toveren, met klanten te willen bidden en daarmee bij goedgelovigen je eigen voordeel te halen. Als je zelf wel eens door zo'n vroomprater bent beetgenomen, weet je wat een verschrikkelijke afkeer zoiets teweeg brengt. In het verlengde van die zogenaamde vroomheid wordt gemakkelijk God afgeschreven: 'als dat christenen zijn, dan kan je hun God van mij houden!' Wat erg. Maar laten we niet naar een ander kijken. Niemand van ons is te goed voor een leugentje om bestwil. God is de enige die ons leven kan vrijmaken en vrijwaren van de verleugening. Wie eerlijk wil zijn, moet ermee rekenen dat hij voor een rariteit zal worden aangezien en er soms zelfs voor zal moeten lijden. Eerlijk zijn betekent ook dat je je fouten moet durven erkennen. Hoewel dat in onze maatschappij vaak voor zwakte wordt aangezien, is het een groot goed in het koninkrijk van God om eerlijk voor je woorden en daden uit te komen. Mag het volgende gebed van David ons erin sterken:

'Onderwijs mij, HERE,
de weg van uw inzettingen,
dan zal ik die bewaren ten einde toe.
Geef mij verstand, dan zal ik uw wet bewaren,
en haar van ganser harte onderhouden.
Doe mij het pad van uw geboden betreden,
want daarin heb ik lust.

en niet tot winstbejag.
Wend mijn ogen af, zodat ze geen ijdele
dingen zien.
maak mij levend door uw wegen.
Ik overdenk mijn wegen.'

Psalm 119:33-38, 59

Neig mijn hart tot uw getuigenissen

Liefdevol leven

VOORBEELDEN VAN RADICALE NAASTENLIEFDE

Getuigende levensstijl

Door hun levensstijl vertalen christenen het geloof naar de praktijk van het leven van elke dag. Het geloof blijft niet bij mooie woorden, maar wordt een getuigenis wanneer de liefde van God inspireert tot liefdevolle en zorgzame daden. De bijbel staat vol met richtlijnen voor deze christelijke levensstijl. Zo'n van Jezus getuigend leven gaat gepaard met een voortdurend maken van keuzes. Dat kiezen is vaak niet eenvoudig omdat het in je eigen vlees snijdt en je altijd wat kost. Het aannemen van de liefde van God en het navolgen van Jezus Christus betekenen tegelijk het opgeven en loslaten van de manier waarop we leefden zonder Hem. Dat kost strijd en is pijnlijk. Daarom is het nodig dat wij elkaar voortdurend aanmoedigen om bij Jezus te blijven en om duidelijke keuzes te maken. De innerlijke strijd vanwege onze neiging om te zondigen mag ons nooit weerhouden van het streven om meer op Jezus te gaan gelijken. We kunnen niet ineens het karakter van Jezus in ons omdragen en een heilig leven leiden. We moeten daarnaar toe groeien. Maar naarmate wij geestelijk groeien, wordt het beeld van Christus meer en meer in ons zichtbaar. Laten we dit niet vergeten: de mensen zien God niet, ze zien ons! En ze denken: zo zoon of zo dochter, zó vader. Zo werkt dat vaak. Je kunt gerust zeggen: christen zijn is heel apart!

De prijs voor het volgen van Jezus

Het leven in een materieel rijke samenleving als de onze vraagt veel van ons. Het kost geld en tijd en inzet om bij te blijven. Wanneer je tot geloof komt, verandert je manier van kijken naar de waarden van het leven. Als je wat minder met jezelf bezig durft zijn, kunnen je ogen open gaan voor mensen om ons heen, die ons nodig hebben. Dan ontstaat er ruimte in je leven, waarin je mag leren zorgvuldiger om te gaan met je naasten en de dingen die je zijn toevertrouwd. Door dicht bij God te leven, leren we blij te zijn met wat Hij geeft, we worden eenvoudiger en leren pas echt genieten. Want genieten is ten diepste met dankbaarheid ontvangen wat God je geeft en afhankelijk van Hem leven.

Het volgen van Jezus vraagt moed (je gaat tegen de heersende meningen in), het vraagt discipline (je gaat tegen de eigen gevoelens en de gedachten van je 'oude mens' in) en trouw (het is één ding om te beginnen, een ander ding om het leven met Jezus vol te houden). Passieve christenen zijn geen strijders en worden al gauw verslagen. Alleen in de kracht van de Heer, die onze Koning is, zijn we meer dan overwinnaars! Zo zijn we op weg, niet krampachtig, maar juist ontspannen en verwachtingsvol, om te zien hoe onze levensstijl verandert. Hoe we ons meer en meer leren richten op God en in het uitdragen van zijn liefde onder de mensen. Zo gaat er een getuigenis van ons leven uit. Wij zullen de moeiten van de mensen om ons heen beter begrijpen en herkennen omdat we zo bewust met ons eigen leven omgaan. Het diepere contact met de mensen om je heen is de beste basis om, soms zelfs zonder veel woorden, het leven van Jezus aan anderen te communiceren. De liefde van God, die zich uitdrukt in bewogenheid voor de mensen; de hoop voor de toekomst waarover de bijbel spreekt, en de vrijheid in Christus geven het christelijke leven een bijzondere levenskracht. Daarmee zaaien we het evangelie uit onder de mensen! Wij kunnen niet voor opbrengst zorgen; God werkt in de harten en geeft de wasdom (1Cor.3:7). Maar als we bereid

zijn onze ik-gerichte levensstijl op te geven, dan komt er ruimte voor ontspannen en getuigend leven voor Gods aangezicht! Zo wordt je ongemerkt een aanstekelijk christen!

Liefde voor de naaste

In dit gedeelte van de Bergrede, Matth.5:38-47, geeft Jezus enkele doorsneden van het gebod tot liefde voor onze medemens. Hij geeft geen volledige beschrijving van alle gevallen die zich aan ons voordoen, zodat wij altijd zouden weten hoe we in onze verschillende relaties moeten handelen. Hij geeft ons hier geen nieuwe wetsregels, die we in voorkomende gevallen strikt letterlijk moeten toepassen, maar Hij leert ons een nieuwe houding aan. Ook als het gaat om de liefde tot onze naaste, geldt, dat deze verstaan moet worden in het licht van heel de geopenbaarde wil van God. Jezus laat zien hoever het gebod tot liefde gaat. Maar de liefde zal altijd weer op verschillende wijzen en wegen moeten worden uitgewerkt. De liefde voor mensen kan niet zover gaan, dat wij de heiligheid van God ervoor zouden moeten loslaten terwille van toegevendheid tegenover mensen. Jezus' leven is het beste voorbeeld van de uitwerking van zijn geboden in de Bergrede. Jezus heeft het radicale gebod altijd en overal volbracht, maar niet altijd en overal op dezelfde manier. Hij heeft alles verdragen, maar was ook heilig intolerant. Hij heeft zijn eigen recht prijsgegeven, maar Gods recht verdedigd. Bij dit licht van wat er over de liefde tot de naaste is geschreven in de wet en de profeten, in de Bergrede, bij het licht van Jezus eigen levenswandel en die van de apostelen, zeg maar bij het licht van wat er in de bijbel over geschreven is, zullen wij proberen Gods wil te begrijpen om die ook in onze relaties uit te werken.

Zoals de lijnen van een schetstekening samen een beeld vormen, zo zijn deze uitspraken van Jezus bedoeld om in verband gezien een beeld te geven van de gerechtigheid van het koninkrijk van God. Deze gerechtigheid is de gerechtigheid van de liefde!

Vergeldt geen kwaad met kwaad (5:38-42)

In dit vijfde voorbeeld van meer dan gewone gerechtigheid gaat het over de vergelding. De rechters in het oude Israël moesten vonnis vellen naar de regel: leven voor leven, oog voor oog, tand voor tand, hand voor hand, brandplek voor brandplek, wond voor wond en striem voor striem (zie ook Lev. 24:29; Deut. 19:21). Dit is het zogenaamde recht van vergelding, dat overigens ten opzichte van wat er in de rest van de wereld gebeurde een hele stap vooruit was. In de wereld rondom Israël gold het recht van de sterkste. Daar golfde de wraak op en neer, tot hij gesmoord werd in bloed. God gaf zijn volk een officiële rechtspraak waardoor de primitieve instincten werden bedwongen. De norm van de rechtbank was die van het evenwicht. Daarmee werd weliswaar aan een zeker rechtsgevoel voldaan, maar wraak en haat werden niet wezenlijk overwonnen. Jezus wijst een weg die verder omhoog voert! De hoge weg van de liefde, die God overigens al aan zijn volk had bekend gemaakt: 'Wees niet haatdragend of wraakzuchtig, maar heb uw naaste lief als uzelf, want Ik ben de HERE' (Lev.19:18). In deze weg wordt haat overwonnen door liefde, maar het bleek slechts in uitzonderlijke gevallen ook werkelijk zo te gaan. De wetgeleerden uit Jezus' dagen wilden die weg van de liefde bepaald niet op. Voor hen gold het lik op stuk beleid van 'met gelijke munt betalen'. Zij beschouwden dat 'oog om oog en tand om tand' als het recht dat God hen gaf: zo staat het immers in de Schrift. Dat er nog meer stond, namelijk dat we geen wraak mogen nemen (Deut. 32:35, vgl. Rom.12:19) en geen bitterheid of wrok mogen koesteren, dat vergat men omdat het in hun straatje niet uitkwam. Deze wet was bedoeld om de rechters te helpen bij het vaststellen van de juiste strafmaat. Het was geen richtlijn voor persoonlijke wraak! Deze wetten waren er juist om wraakoefeningen en vetes te beperken en rechters in staat te stellen een straf uit te spreken die niet te zwaar, maar ook niet te licht was. Dit voorschrift werd in Jezus' dagen echter gebruikt om er heen en weer maar op los te slaan. Het beperkende

verbod werd veranderd in een gebod tot vergelding. De wraakzucht wordt zo gerechtvaardigd door te zeggen: 'Ik heb alleen maar met gelijke munt terug betaald.' (zie echter Spr.24:29).

Wanneer ons onrecht wordt aangedaan, is onze eerste reactie veelal het de ander betaald te (willen) zetten. Hoe reageer jij als iemand je gemeen behandelt? Maar in plaats van er keihard op te reageren, zegt Jezus tegen zijn volgelingen, dat ze goed moeten zijn voor wie hen slecht behandelen. Wij moeten de stand niet steeds gelijk willen maken, maar liefhebben en vergeven. Dat is bepaald meer dan het gewone, het is bovennatuurlijk om zo iets te doen. Zulke opdrachten brengen je tot het punt waarop je zegt: 'dit kan ik onmogelijk uit mezelf.' Inderdaad, dit gaat tegen onze natuur in. Alleen God kan ons de kracht geven om lief te hebben zoals Hij. Dit vraagt, zoals in al deze voorbeelden van de christelijke levensstijl, om de vervulling met de Heilige Geest! Jezus vraagt een totaal nieuwe reactie op onrecht: in plaats van wraak te nemen, zegt Hij: bid voor degenen die jou pijn doen of benadelen. In plaats van onze rechten op te eisen, vraagt Hij ons vrijwillig afstand te doen van het vermeende recht op vergelding.

Jezus zegt 'de boze niet te weerstaan'. De grondtaal laat drie vertalingen toe: de boze mens, die jou benadeelt; het boze, in de zin van het kwaad in het algemeen; of de Boze, namelijk de satan. De keuze tussen deze drie is niet eenvoudig, en toch ook weer wel, omdat de drie mogelijkheden zo met elkaar verbonden zijn. De boze mens reageert vanwege de boosheid die er in ons aller hart huist door het kwaad dat de Boze in de wereld heeft gebracht. De concrete voorbeelden die Jezus dan noemt laten zien dat de volle nadruk ligt op de bereidheid om onrecht te (ver)dragen.

Vier concrete voorbeelden

-De slag op de rechterwang werd in Jezus' dagen aangemerkt als wat wij ervaren wanneer er iemand middenin ons gezicht spuugt. Het is een vreselijke daad van minachting en vernedering. Door zo'n daad zal in elk geval onze trots behoorlijk gekwetst worden. Jezus leert ons hier in de Bergrede: laat je niet leiden door je eerste impuls van trots. Vergeef die ander en blijf vriendelijk voor die boze man, want niet jij maar hij is in gevaar, namelijk dat deze grove belediging eens veroordelend zal werken. Wie weet, heeft jouw rustige houding een schokeffect, waardoor hij zich gaat afvragen waar hij mee bezig is. Laat één ding overigens duidelijk zijn: dit is een houding die we niet uit onszelf bezitten! Beledigingen vergeten sommige mensen nooit! We zullen dit van Jezus zelf moeten ontvangen. Tenslotte nog iets over het feit dat we deze woorden niet als een wetsregel moeten toepassen. Wanneer een letterlijk uitvoeren van dit voorbeeld zou inhouden dat we door de andere wang toe te keren degene die slaat nog veel meer zouden provoceren en hem nog kwader zouden maken, dan is dit duidelijk niet een uitwerking in de geest van Jezus (zie Joh. 18:22,23!). Deze woorden in dit en de komende voorbeelden betekenen ook niet dat we iedere schurk, oplichter, dwingeland of bedelaar maar zijn gang moeten laten gaan. Jezus zegt hier niet dat we de misdaad maar moeten tolereren. Hij zegt hiermee niet, dat een vader zijn dochter of vrouw niet mag verdedigen tegen een crimineel. Dit is geen prediking van de weerloosheid, maar uit de voorbeelden blijkt het principe van de liefde. Een volgeling van Jezus is geen voetveeg, maar een sterke persoonlijkheid, die zich leert beheersen en zoveel naastenliefde heeft, dat hij de gedachte aan vergelding verwerpt. Voor een bredere verantwoording van e.e.a. zie Joh.2:13-16; Matth.23; Hand.16:37; 22:25; 25:8-12, vgl. 1Cor.4:12; zie ook voor het onderscheid tussen de taak van de overheid en onze verantwoordelijkheid Rom.13. Dit betekent echter ook dat een christen die ziet dat een kind aangevallen wordt, niet werkeloos mag blijven toekijken. Het principe van de liefde eist van ons dat we zo mogelijk

met geweld ingrijpen en tussenbeide komen. Als christen moeten we ons houden aan de regel van Jezus om jezelf niet te willen wreken. Tegelijk hebben we de burgerplicht criminaliteit te voorkomen. Dit kan inhouden dat we iemand die zich aan ons vergrepen heeft niet zullen wreken, terwijl we wel zullen meewerken aan wat nodig is om de misdadiger voor het gerecht te krijgen. De liefde is een bevrijdende kracht, maar kan tegelijk grote innerlijke spanningen oproepen door ernaar te leven. Jezus' leven en lijden zijn daarvan het duidelijkste voorbeeld (zie bv. Luc.22:39-53).

-Het tweede voorbeeld gaat erover dat iemand jouw onderkleed, zeg maar je hemd, wil hebben en daarbij dreigt je anders voor de rechter te slepen. Nou, zo'n hemd, dat was nog niet zo erg, daar hadden zelfs arme mensen er wel meer van. Maar Jezus' regel gaat dwars tegen onze gevoelens in als Hij zegt: laat hem zelfs je mantel nemen. De meeste mensen hadden maar één mantel, dat was een soort grote jas, die 's nachts ook als deken gebruikt werd. Jezus roept ons op om bij zo'n soort beroving onder bedreiging met de rechtbank niet in het geweer te gaan, maar bereid te zijn om dingen die voor ons van groter belang zijn als wat men vraagt, om zelfs die te geven. Maak geen stennis, maar geef heel zachtmoedig desnoods wat je zelf niet gemakkelijk missen kunt. Ook hier kan door zo'n radicale daad je tegenstander van slag raken en zich afvragen of hij zelf niet fout zit. Ook als hij zich dat niet afvraagt, heb jij gehandeld zoals Christus! Een christen is dus iemand die niet door dik en dun op zijn recht staat. Hij reageert op een ander niveau! Hij probeert door barmhartigheid de duivelse hebzucht te doorbereken.

-Het derde voorbeeld gaat over wat in Jezus' dagen letterlijk gebeurde, namelijk dat een soldaat van de bezettende Romeinse macht een joodse man als het ware rekruteerde en hem dwong met hem mee te lopen om de weg te wijzen. Joodse burgers werden soms door de Romeinen gedwongen hen van voedsel te voorzien of lastdrager te zijn voor de bezettende macht. Als een Romeinse soldaat met zijn speer op je schouder tikte, dan was het prijs: duizend stappen lang (bijna anderhalve kilometer) met zijn bagage op je rug meelopen. Op grond van dit gebruik werd Simon van Cyrene gedwongen Jezus' kruis te dragen. Nu kan je zo iets natuurlijk op twee manieren doen: omdat het moet loop je het absolute minimum mee met een chagrijnig gezicht, óf, en dat is wat Jezus voorstelt om te doen: je loopt zonder schelden vriendelijk met die man mee, desnoods twee keer zover om hem te helpen. Hij heeft immers een probleem! Hij kan het blijkbaar niet alleen af. Zo stapel je vurige kolen op zijn hoofd en zet je een normaal mens tot nadenken.

-In het vierde voorbeeld vraagt je buurman je iets te leen of hij vraagt of je even helpen kunt. Dat kost tijd en inzet, misschien krijg je het geleende wel niet terug. Let wel, het gaat hier niet om de zorg voor arme mensen (dat werd geregeld volgens Deut. 15), maar om mensen die misschien wel verkeerd willen of misbruik van jou maken. We noemen dat uitzuigerei (vgl. Hebr. 10:34!). Jezus leert ons hier nee te zeggen, echter niet tegen de buurman, maar tegen elke vorm van bezitterigheid en krenterige gierigheid. Jezus heeft in zijn eigen leven voorgeleefd dat Hij de noden van anderen belangrijker vond dan zijn eigen verlangens. Hij was bereid verlies te lijden door mensen te helpen die Hem nooit voldoende terug zouden kunnen betalen! Het gaat erom te zien wanneer een mens om hulp vraagt en dan niet voorbij te lopen of er niet op in te gaan. De reactie kan zijn dat iemand stomverbaasd staat over zoveel liefde en vrijgevigheid. Het kan ook zo zijn dat ze misbruik van je maken. Wat is het moeilijk om daar in wijsheid mee om te gaan en indien nodig toch 'nee' te durven zeggen.

Over de voorbeelden uit onze praktijk: Het is duidelijk dat Jezus deze vier voorbeelden heeft genomen uit de concrete tussenmenselijke verhoudingen. Zo gaat het in het leven! In de

wereld van beledigingen, onuitstaanbare mispunten, laffe hielenlikkers en corrupte ellebogenwerkers mogen christenen laten zien wat het betekent om Jezus te volgen. Maar wat is het moeilijk om daar mee om te gaan. Wat is het moeilijk om het kwade te haten! Te meer omdat het zich in zulke ‘verleidelijke kleding’ aan ons voordoet. Wat is het moeilijk om boze mensen lief te hebben en ook om soms te besluiten afstand van goede vrienden te nemen, vanwege de slechte dingen die ze doen. Reageer op een ander niveau, zegt Jezus. De apostel Paulus zegt er dit van: ‘Laat je niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede.’ (Rom.12:21). Dat is meer dan het gewone. Het kwade zou ons hebben overwonnen, wanneer wij vanwege aangedaan onrecht, verleid worden zelf ook kwaad te doen, bij wijze van vergelding. Daarmee zou het kwade weer bezit nemen van onze harten en dat zou de vernieuwing van ons leven gedeeltelijk weer teniet doen.

De gesteldheid van het Lam

De overwinning begint daar, waar volgelingen van Jezus niet toelaten dat het hun aangedane kwaad hen besmet en vergiftigt door met kwaad terug te reageren. Het boze eindigt daar, waar gelovigen tegenover het kwaad ‘het goede’ stellen. Dat wil zeggen als wij liefde en hulp aanbieden. Dit alles is alleen mogelijk door het vernieuwende werk van de Heilige Geest in het denken en in de daden van wie in Jezus Christus gelooft (vgl. Rom.13:2). De hele Bergrede is één roep om de vervulling met de Heilige Geest. Het is de uitnodiging tot een overvloedige doorbraak van de Geest van Jezus in ons persoonlijk leven!

In het bestuderen van de Bergrede ontdekken we de ware identiteit van het christelijke leven. Het gaat in de Bergrede om de gemeenschap met Christus in de werkelijkheid van het gewone leven. We worden opgeroepen te leven uit de gesteldheid van het Lam; dat is leven in de Geest van Jezus Christus, die Heer is.

S.D.G.

Discipelschap in navolging van Jezus

Vragen voor gesprek in kleine groepjes

1. Wat vind je van de volgende stelling: 'Boosheid moet kunnen.' Praat er samen over.
2. Denk eens na over een situatie waarin je werkelijk boos bent geworden. Heb je toen goed gereageerd of juist verkeerd? Hoe zou je in het vervolg met je boosheid willen omgaan?
3. Hoe kan je ervoor zorgen dat je ergernis of boosheid niet vasthoudt, zodat het op een zeker moment tot een uitbarsting komt?
4. Welke praktische lessen leert Jezus in de Bergrede over het omgaan met boosheid?

5. Denk eens na over de volgende stelling: 'Wij zijn vaak nogal overtuigd van ons eigen gelijk en proberen ons stevig te verontschuldigen of te verdedigen. Om onze relatie met God op te bouwen moeten we leren onszelf niet te verschuilen achter excuses, we moeten ophouden ons voor God te verbergen en ervan overtuigd raken dat Gods weg beter is dan de onze.' Aan welke bijbelse geschiedenis doet deze stelling je denken? Praat samen over de inhoud van de stelling.
6. Je kunt een vriend of een vriendin, een man of een vrouw mooi vinden en hem of haar bewonderen. Wat is het positieve van bewondering en wat is het negatieve van het met begeerte naar iemand kijken?
7. Ga eens na, op een rustig moment, wat jou vaak tot dezelfde zonde brengt. Wat kan je na de studie over de Bergrede doen om de oorzaak van dit probleem uit je leven te verwijderen? Als je er alleen niet uitkomt, aarzel dan niet er met de leiding over te spreken!

8. Heb je onlangs een ervaring gehad met oneerlijkheid die door anderen jou werd aangedaan? Hoe voelde je jezelf daaronder?
9. Wat heb je uit de Bergrede geleerd om met zulke oneerlijkheid beter om te kunnen gaan?
10. Het kost nogal wat om integer en eerlijk te zijn. Kan je iets met anderen delen over een situatie waarin het voor jou niet eenvoudig was om eerlijk te blijven?
11. Denk er eens over na hoe je nu zou willen reageren, als de ervaring uit vraag 8 opnieuw voorkwam. Wil je de anderen daar iets over vertellen?
12. Wat vind jij van een leugentje om bestwil?
13. Wij maken ons nogal eens meer druk om wat de mensen wel van ons doen en laten zullen vinden, dan dat we ons de woorden van Jezus aantrekken. Hoe komt dat? Hoe kan dat veranderen? Wat ga jij doen om voortaan meer gehoor te geven aan wat Jezus zegt?

14. Welke van de vier concrete voorbeelden van Jezus in Matth.5: 39-42 vind jij de moeilijkste? Kan je aangeven waarom dat zo is?
15. Wat heb je geleerd van de studies in het Pluspuntweekend? Hoe ga je dat in de praktijk toepassen? Denk je dat jij de tijd neemt om de studies allemaal nog eens over te lezen? Wanneer heeft het horen van de woorden van Jezus effect in je leven?
16. Bedenk een voorbeeld uit je eigen leven waarin je het moeilijk vond om daar goed op te reageren. Heeft die gebeurtenis enige relatie met wat Jezus in de Bergrede leert? Zo ja, wat heb je geleerd om daar in het vervolg beter mee om te gaan?